

Promatranje ptica uz Dravu

BAOBAB

Udruga za istraživanje i popularizaciju znanosti

posljednja očuvana nizinska rijeka

drava

Rijeka Drava sa svojim rukavcima, sprudovima, poplavnim šumama i mrtvicama jedna je od posljednjih očuvanih nizinskih rijeka. Osim ogromne biološke raznolikosti, očuvana poplavna nizina prirodna je obrana od poplava, pročišćuje vodu, omogućuje ribolov i turizam.

Regionalni park Mura Drava je prvi takav park u Hrvatskoj, a proglašen je početkom 2011. Nakon desetljeća borbe za zaštitu Mure i Drave, proglašenje regionalnim parkom

je velika potvrda izuzetnog značaja ovih dvaju rijeka. Konačan dokaz vrijednosti bit će skoro proglašenje rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav (kategorije UNESCO-a) koja će Hrvatsku svrstati među najpoznatija prirodna područja na svijetu poput Denalia u Aljaski, poznatih safari parkova u Africi, Australiji, Aziji i Latinskoj Americi...

Drava sa svim svojim staništima pruža hranilište i gnijezdilište mnogim pticama. Najznačajnija staništa su sprudovi i strme, nezarasle riječne obale. Ondje se gnijezde neke od najrjeđih vrsta u Europi. Također su značajna vlažna staništa poput mrtvica i rukavaca.

Na Dravi se za razliku od Kopačkog rita ne mogu vidjeti velika brojnost ptica. Zato je promatranje ptica na rijeci više avantura i istraživanje, uživanje u prirodi.

PAŽNJA! Kasno proljeće i rano ljeto doba je gniježdenja ptica na otočnim sprudovima. Izbjegavajte hodanje po sprudovima, a ako morate, zadržavajte se što kraće.

staništa rijeke Drave

matica

Prirodna dinamika nizinskih rijeka ključna je za održavanje okolnih staništa. Njihovi dijelovi poput rukavaca, mrtvica ili sprudova, prirodno stare. Rukavci i mrtvice se zatrpavaju muljem, sprudove i otoke osvaja vegetacija. Visoke vode međutim "pometu" vegetaciju, očiste rukavce i mrtvice, ali još je važnije to što one neprestano stvaraju nove dijelove. Iz meandara stalno pupaju mladi rukavci, koji potom stare u manje mrtvice. Ptice vodenih staništa najviše su prigrllila maticu rijeke Drave. To su patke, gnjurci, vrancji, guske ali i štekavac koji lovi u plitkoj vodi.

liska
(*Fulica atra*)

veliki vranac
(*Phalacrocorax carbo*)

labud (*Cygnus olor*)

divlja patka
(*Anas platyrhynchos*)

štekavac
(*Haliaeetus albicilla*)

patuljasti gnjurac
(*Tachybaptus ruficollis*)

staništa rijeke Drave

sprudovi i strme obale

Kad se visoka voda povuče, ostaju gole naslage šljunka ili pijeska – nazivamo ih sprudovima. Sprudovi su staništa ptica. Većina ptica je ograničena na otočne sprudove jer su izvan dohvata kopnenih grabežljivaca kao što je lisica. Jedni od najčešćih stanara su crvenokljune čigre. Gnijezdo im je tek maleno ulegnuće na golom ili donekle zaraslom sprudu, ponekad obloženo naplavinama i dijelovima biljaka. U kolonijama se katkad nađe i mnogo rjeđa vrsta – mala čigra. Na sličan se način gnijezde kulici i male prutke, a na prehrtanu na sprudove dolazi još i cijeli niz ptica.

Neke vrste ptica prigrlile su gole strme obale nastale erozijom rijeke. Najčešće su to stvrdnute zemljane ili pješčane obale koje se previše ne osipaju. Zbog strmine i nepristupačnosti položaja na kojem se gnijezde nedostupne su većini grabežljivaca. Ptice u toj zemlji kopaju kanale na čijem kraju se nalazi kuglasto proširenje s gnijezdom. Tako se gnijezde bregunice, vodomari i pčelarice.

mala prutka
(*Actitis
hypoleucos*)

crvenokljuna čigra
(*Sterna hirundo*)

mala čigra
(*Sterna albifrons*)

bregunica (*Riparia riparia*)

kulik slijepčić
(*Charadrius dubius*)

staništa rijeke Drave

rukavci i mrtvice

Rukavci su među najvažnijim staništima nizinskih rijeka. Odvajaju se od glavnog toka i teku zasebno, sve dok se ponovno ne spoje s maticom. Nastaju bilo kao odvojci rijeke, bilo kao stari meandri kroz koje rijeka još uvijek teče. Snaga vode je općenito manja u odnosu na glavni tok. Rukavci su i redovito plići zbog neprestanog nanošenja šljunka, pijeska ili mulja. Osim toga, manja snaga vode teže razmješta taj sediment koji se polako nagomilava.

Nakon što rukavac izgubi posljednju sponu s maticom i kada prestane teći, rađa se mrtvica (mrtvaja ili mrtvi rukavac). Najčešće je polukružnog oblika koji je naslijedila od riječnog meandra. Nizinska rijeka za sobom ostavlja takve mrtvice, tragove negdašnjeg toka, koje nije teško raspoznati ako se gleda iz zraka po njihovoj obično zagasitijoj boji. Na rukavcima i mrtvicama nalazimo ptice močvarice poput čaplji, vodomara, trstenjaka, mlakuša...

velika bijela
čaplja
(*Egretta
alba*)

vodomar (*Alcedo atthis*)

mlakuša
(*Gallinula chloropus*)

siva čaplja
(*Ardea cinerea*)

veliki trstenjak
(*Acrocephalus
arundinaceus*)

staništa rijeke Drave

poplavna šuma

Šuma počinje brzo osvajati već gole sprudove. Vrba rakita, bademasta vrba i ostale brzo rastu i već u prvoj godini izraste gust šibljak. Ipak, brzo zagospodari bijela vrba. Ova vrsta podnosi dugotrajne poplave. Nešto povišena mjesta s tek kratkotrajnim poplavama vrba dijeli s crnom topolom. One najsuše dijelove obala koje voda tek katkada posjeti obrastaju crne i bijele topole.

crna roda
(*Ciconia nigra*)

Mnoge ptice pjevice žive u poplavnim šumama. Djetlići i žune lako dube meko drvo za njihova gnijezda - duplje. Rezervat je prepun starih, polutrulih stabala čiju koru ove ptice s lakoćom probijaju dok traže ličinke potkornjaka i ostalih kukaca. Upravo su kukci i ostali beskralješnjaci ovdje najbrojniji i pružaju mnogo hrane za sjenice, grmuše, zviždke...

crvendač (*Erithacus rubecola*)

plavetna sjenica
(*Parus caeruleus*)

veliki djetlić (*Dendrocopos major*)

brgljez (*Sitta europaea*)

staništa rijeke Drave

ostala fauna

Na Dravi osim ptica nalazimo i ostalu faunu. Od velikih sisavaca mogu se vidjeti jeleni, srne, divlje svinje, skrovite vidre i dabrove. Vodozemci poput žaba, kornjača i zmija također su česti.

Vode su bogate ribom. Iako sitni, beskralješnjaci su vrlo brojni.

som
(*Silurus glanis*)

divlja svinja
(*Sus scrofa*)

vretence (*Odonata*)

srndač
(*Capreolus capreolus*)

jelen (*Cervus elaphus*)

crveni mukač
(*Bombina bombina*)

Što je to promatranje ptica?

Ptice se mogu promatrati u sva godišnja doba. U proljeće i jesen milijuni ptica lete sa sjevera na jug i obratno. Zimi se mogu vidjeti zimovalice – vrste sa sjevera poput mnogih pataka koje kod nas provode zimu. Kasno proljeće doba je gniježđenja i odgajanja mladunaca većine vrsta. U toplo doba godine je najbolje vrijeme rano jutro i kasno poslijepodne i večer. Ptice su tada najaktivnije, a i promatračima nije vruće. Jedini je problem što se moraju vrlo rano ustati iz kreveta, ali se isplati!

Promatranje ptica (birdwatching ili birding) u svijetu je razvijen vid turizma. Kada se zna da samo u Velikoj Britaniji ima preko milijun registriranih promatrača ptica, tada je birdwatching veliki, još neiskorišten potencijal Hrvatske. Tu su još i tisuće Nijemaca, Nizozemaca i ostalih. Neki od njih prelaze cijele oceane i kontinente da bi vidjeli neku rijetku vrstu papige u Amazoni ili kljunorošca na Borneu. Promatrači ptica nisu samo ljudi koje često borave u prirodi već vrlo često i menadžeri, bankari, intelektualci koji se opuštaju u prirodi. I još je značajnije da su ptice najaktivnije u proljeće, jesen i zimu, dakle za vrijeme turističkog zatišja. Sasvim je logično da je u Hrvatskoj potrebno razvijati turizam promatranja ptica, pogotovo što za razliku od lovnog turizma svaku je jedinku moguće “prodati” neograničen broj puta.

U Hrvatskoj se može vidjeti skoro 400 vrsta ptica, a gnijezdi se njih 230. Time je Hrvatska u samom europskom vrhu po raznolikosti ptica. Osim broja vrsta, zahvaljujući očuvanom staništima se kod nas mogu vidjeti neke vrlo rijetke vrste poput bjelogvalih supova. Brgljezu kamenjaru i voljiću maslinaru je hrvatska obala na zapadnom rubu rasprostranjenosti i nema ih ostatku Europe iz koje dolaze većina birdwatchera. Također, bjelonoktoj vjetruši je u Hrvatskoj sjeverni rub rasprostranjenosti.

Tekst, fotografije i prijelom: **Goran Šafarek**
Brošuru je sufinancirao **Grad Koprivnica** u sklopu projekta Ptice Podravine i Turizam Podravine.
udrugabaobab@gmail.com